

*the musician: agogic and dynamic nuances, accentuation, tempo, pedaling, as well as articulation and musical phrasing; the attention is focused on piano playing techniques which have an influence on production of every type of articulation: legato, portato, non legato, legatissimo, staccato, tenuto, leggiero, jeu perle.*

*The methods of realization of staccato articulation are defined in the article; an importance of choosing the type of articulation and its specificity is substantiated and correspond to the piano playing technique simultaneously, for instance: the tempo, chosen by the performer, dynamic range of sounding, texture characteristic and the pedal.*

*The author of the article also emphasizes on the necessity of conscious using of the whole diversity of the means of pronunciation in the process of individual piano teaching. It facilitates the development of manner of articulation, which is important for every pianist and it will help students of the pedagogical Universities to realize the conception of music more deeply.*

**Key words:** articulation, individual piano teaching, manner of articulation, playing techniques, staccato articulation.

Дата надходження статті: 20.04.2015 р.

УДК 94(477)(304.44+7)«1896/1926»«П.Холодний»

**Хитрич А.В.,**  
аспірант  
(м. Київ)

#### **Участь Петра Холодного в українському мистецькому житті (кінець XIX – початок XX століть)**

*У статті розкриваються світоглядні особливості та мистецькі тенденції кінця XIX – початку XX століть та окреслюється діяльність Петра Івановича Холодного. Також визначаються основні тенденції та стилістичні особливості живопису в зазначений часовий період. З'ясовано, що складні суспільно-політичні умови, які характеризують початок XX ст., негативно позначились на творчій активності художника. В цей час в Україні не існувало національної культурної політики, тому культуротворча діяльність була покладена на інтелігенцію.*

*Аналізується участь Петра Холодного в становленні національного мистецького середовища. Визначено його вагомий внесок у розвиток та популяризацію українського живопису. Також окреслюється участь митця у розбудові національної освіти, аналізується його творчий доробок як художника та освітянина. З'ясовано, що творчість Петра Холодного була надзвичайно багатогранною і не обмежувалася лише сферою мистецтва.*

**Ключові слова:** Петро Холодний, творча спадщина, мистецька педагогіка, культуротворчість, інтелігенція.

**Постановка проблеми у загальному вигляді...** Кінець XIX – початок XX ст. – один з найвизначніших періодів новітньої історії України, що є предметом постійної уваги представників різних гуманітарних наук, зокрема мистецтвознавців, істориків та теоретиків культури, але, незважаючи на значний науковий інтерес, на даний час відсутні фундаментальні наукові дослідження творчості талановитого педагога й художника Петра Івановича Холодного. Проте його внесок у розвиток не лише вітчизняної, але й європейської культури та мистецтва на сьогодні залишається малодослідженим. Потреба дослідження внеску в розбудову українського мистецького життя є актуальною саме на сучасному етапі розвитку України та її національної культури. Дослідження творчої спадщини П. Холодного ліквідує ще одну прогалину із загального контексту національної культури початку XX століття. Потреба наукового дослідження мистецького вкладу Петра Холодного пояснюється й тим, що це дасть можливість відтворення цілісної біографії та визначення його ролі у вітчизняному та європейському культурних просторах.

**Аналіз досліджень і публікацій...** Розкриття даної тематики не було б можливим без звернення до спогадів сучасників художника – М. Голубця [1] та М. Драгана [3]. Аналіз творчого доробку Петра Холодного можливий завдяки згадкам, знайдених у працях А. Жаборяка [4], Ю. Магалецького [7], В. Отковича [8], І. Свенціцького [9]. Новий погляд на постать художника та його творчу діяльність знаходимо у матеріалах В. Даниленка [2], Ю. Телячого [10].

**Формулювання цілей статті...** Мета дослідження полягає у реконструкції мистецької діяльності Петра Холодного, визначенні ролі його творчості та внеску в національну культуру на межі століть.

**Виклад основного матеріалу...** Українське мистецьке життя початку ХХ ст. було цілком зумовлене тенденціями суспільного розвитку, що склалися наприкінці ХІХ ст. та визначали продовження функціонування його окремих традицій. У руслі нових тенденцій епохи сформувався пейзажний жанр як самостійне явище українського живопису. На думку мистецтвознавця та дослідника українського живопису А. Жаборюка, ХІХ – початок ХХ ст. – це невеликий за світовими вимірами час, проте в історії українського мистецтва він позначений таким розмаїттям високих художніх досягнень та видатних імен, що по праву може вважатися його «золотою добою» [4]. Це період, що був позначений зростанням національної самосвідомості. На цій хвилі розгортається творчість цілої плеяди українських митців, які збагатили вітчизняну духовну скарбницю, одним із яскравих представників якої є Петро Іванович Холодний.

Багатотисячолітні художні традиції народу сприяли становленню національної самобутності українського живопису означеної епохи, а оволодіння надбаннями інших культур сучасності визначали його адекватність щодо мистецьких процесів. Українському живопису, як і російському та європейському, притаманна відповідність часові з усіма його політичними та соціальними зрушеннями, зі здобутками науково-технічного прогресу та зміною естетичних, художньо-творчих акцентів, що й зумовило таку велику полярність між мистецтвом початку та кінця доби.

В Україні ХІХ ст. характеризується прагненням художників досягнути реальність навколишнього світу, натомість ХХ ст. – пошуками новітньої образної мови, яка, заперечуючи зовнішню ілюзорність, допомогла би повніше досягнути внутрішній світ людини і проникнути у сутність речей. І хоч би як не оцінювали український класичний живопис, його стилістику, художню мову, слід відзначити найголовнішу ознаку – гуманістичну спрямованість, високу духовність, поетичність, цілісність світосприйняття. Це і є та першооснова, що йде від витоків українського менталітету.

Початок ХХ століття для України став часом великих випробувань, важливих суспільно-політичних подій, що нерідко призводили до кризових явищ у національно-культурному бутті, часто були згубними для діячів культури та мистецтва і не сприяли збереженню культурних цінностей. Проте незважаючи на всі негаразди, українське мистецтво продовжувало плідно розвиватися, а ідея патріотизму стала близькою багатьом митцям і відтворилась у їх творчості, зокрема і у роботах П. Холодного.

Наприкінці ХІХ – початку ХХ ст. для живопису стає притаманним відродження «фольклорного напрямку». Утвердження національної самобутності у поєднанні з європейськими художніми здобутками визначили напрям розвитку українського живопису. Відтак творчість П. Холодного можна охарактеризувати як прагнення надати сучасним живопису і графіці національних рис.

Варто наголосити на основних ознаках стилю, властивих українському модерну, відлуння якого спостерігаємо у творах народного й професійного декоративного мистецтва і зокрема спостерігаємо у творчості Петра Холодного. Головним засобом виразності художньої мови творів стає орнамент переважно рослинного походження, для якого характерні гнучкість хвилеподібних ліній та експресія. Такі особливості мають багато спільного з пластичною мовою стилю бароко, що був поширений в Україні [12, с.115]. Тісною стає співпраця народних майстрів і професійних художників, що сприяла їхньому творчому самовираженню. Оригінальні роботи співзвучні естетичним і художнім віянням часу. У творах українських митців того часу орнамент виконує не лише декоративну функцію, а й має емоційне та змістове навантаження. Він стає самостійним носієм певного образу. Це ще одна характерна ознака українського модерну. В Україні мистецько-освітній рух охопив усі види ремесел: гончарство, деревообробництво, ткацтво, вишивку. Визначальну роль у структуризації мистецького спрямування відігравали широка популяризація національних традицій і нових пошуків завдяки друкованій продукції та виставкам, де також спілкувалися професійні митці й народні майстри [12, с.115].

В образотворчому мистецтві останніх десятиліть ХІХ – початку ХХ ст. співіснували два провідні стилі епохи – реалізм та сецесія. Типовими темами для художників було зображення буденного життя, побуту народу, а пейзаж та портрет були найбільш поширеними жанрами. Так сільський побут, природа та звичаї української провінції стали важливими темами картин П. Холодного та багатьох його сучасників. Художники зверталися до побутового жанру, пейзажу та історії.

Творчість П. Холодного формувалася на українських мистецьких традиціях, де іконографічна візантика сполучалася з народним мистецтвом. Основним стилем творчості Холодного був

стриманий імпресіонізм уже локалізованого українського типу з тонкою грою нюансів глибоко ліричного характеру.

Сучасники І. Свенціцький, М. Голубець, М. Драган, Д. Антонович, Є. Чикаленко та інші діячі науки й мистецтва неодноразово відзначали багатогранність таланту П. Холодного. Так, у своєму щоденнику Євген Чикаленко писав про внесок Петра Холодного в українське культурно-мистецьке життя не лише як художника, але й як відомого освітнього діяча та науковця.

Відомо, що до 1917 року Петро Холодний написав 42 художні полотна. В період 1917-1918 рр., зважаючи на активізацію наукової, освітньої та громадської діяльності, художня активність стала дещо нижчою. Проте у 1919 році розпочався новий, надзвичайно продуктивний та успішний творчий період Петра Холодного, свідченням чого є висока продуктивність – 52 полотна. Ці роботи були написані на Поділлі і становлять собою окремий цикл в творчому розвитку художника. Такі показники загалом є підтвердженням високої творчої активності та працелюбності художника, про що неодноразово зазначали його сучасники.

Окрім творчої та мистецької діяльності П. Холодний веде активну громадську роботу, яка, тим не менше, теж напряму відноситься до розбудови вітчизняного культурного середовища та національної освіти.

З початком ХХ століття відкрилася нова сторінка біографії П. Холодного. Однією з довговистраждальних мрій українського народу було прагнення до задоволення культурно-освітніх потреб. У жовтні 1917 р. в органі Всеукраїнської Учительської спілки – журналі «Вільна українська школа» з метою ознайомлення широкої громадськості з основними ідеями нової школи, П. Холодний опублікував власну статтю під назвою «Єдина школа». Розкриваючи її зміст і завдання, він подав короткий аналіз навчальних проблем та програм щодо їх здійснення. Він наголошував, що «всі навчальні дисципліни мають бути засобом виховання дітей», також він вважав, що в початкових класах навчання повинно здійснюватись «на основі оточуючого середовища», а в середній школі – за програмою «систематичних курсів» [8, с.65].

Згодом П. Холодний виступив із доповіддю разом з С. Русовою, Я. Чепігою, М. Демьяновським, І. Огієнком та іншими колегами-педагогами й культурно-освітніми діячами. А також допоміг реалізувати два учительських з'їзди, що і заклало згодом основу для нормативного оформлення української національної системи освіти з переосмисленням ідей та основ шкільної реформи в Україні.

23 березня Рада Народних Міністрів (РНМ) за пропозицією П. Холодного передала кустарні майстерні Міністерству освіти, які належали Всеросійському земському союзом. Завдяки клопотанню П. Холодного РНМ передала палац, що знаходився у розпорядженні Міністерства Народної Освіти, під Національний музей, а також виділила кошти в розмірі 4 тис. карбованців.

У двох кабінетах міністрів другої Української Народної Республіки П. Холодний був міністром освіти.

За Гетьманату, порівняно з добою Української Центральної Ради, Петро Холодний активізує як власну мистецьку діяльність, так і організаційні зусилля в напрямку розбудови загальнодержавного мистецького життя. Так, за свідченням І. Крип'якевича: «Заходами новоствореного «товариства українських митців і діячів мистецтв» влаштовано в червні 1918 р. мистецький з'їзд і ретроспективну виставку в Києві. З'їзд відбувся в атмосфері головного реферату Г. Павлуцького на тему «Чим є національне мистецтво й чи воно повинно бути національне» [11]. «Виставка була справжнім переглядом того, на чому можна було б створити розвиток образотворчості визволеної нації. Щоправда, бойові акції на околицях не дозволили прийняти участі у виставці представникам Харкова, Чернігова, Катеринослава й Одеси. Та в даних умовах йшлося не про репрезентацію, а більшою мірою про змогу орієнтації в силах, якими українська образотворчість розпоряджалась. Це завдання було досягнуто. Особливо цікавим з того погляду був на виставці відділ архітектури. В найповніше обставленому малярському відділі на перше місце вибилися і якістю і чисельністю твори В. Кричевського та П. Холодного. З інших малярів звертали на себе увагу М. Козик, О. Судомора, Ю. Михайлів, Ю. Павлович, К. Трохименко, брати Пастухові та Г. Павлуцький, а також М. Бурачек, і Ф. Красицький та ін. На загал з моментом відтискання державної незалежності, праця в ділянці образотворчості закипіла, а що, в більшості випадків, не вийшла вона поза перші установчі збори цілої низки мистецьких установ, чи поза перші спроби образотворчих маніфестацій, це вже провина не людей, а обставин, що дуже скоро стягли на Україну більшовицьку навалу» [6, с. 641]. Це дає нам можливість високо оцінити творчу активність Петра Холодного навіть у такі нелегкі суспільно-політичні часи за умови не надто обставин.

Художній талант майстра також розкривався і у створенні ним ікон, вітражів та фресок. З 8 грудня 1921 по 28 січня 1922 років тривала важлива і незвична мистецька праця Петра Холодного – реставрація ікони Божої Матері в с. Зарваниці. Цей період Петро Холодний описує у листі до

свого сина Петруся і відзначає теплий прийом від місцевого населення, розповідає про хід реставраційної роботи. У той же час він виконував копії ікон. Окрім реставраційної роботи Холодний створив 7 живописних полотен – портрети та етюди: «Коні», «Монах, брат Іоїль», «Монах, о. Нікон», «Зимовий етюд», «Зима», «Позолотник» та «Дідусь, дяк В.Серафим» [2].

Модерна «українізована візантика» панувала і в монументальних працях П. Холодного. Його вітражі знаменують завершальний етап розвитку вітражного мистецтва у стилі «модерн» в Україні. Після поразки визвольних змагань митець залишив Київ і з 1922 року мешкав у Львові. Упродовж 1924-1929-х років Петро Холодний працював над проектами вітражів для львівської Успенської церкви. Три з них («Архангел Михаїл», «Богородиця Покрова» і «Архангел Гавриїл») у 1928 році було встановлено в абсиді церкви, решту виконано після смерті художника. В інших країнах на той час модерн уже вичерпав себе. У вітражах П. Холодного зберігається місія модерну в українській культурі як українського національного стилю, що поєднує давнє українське коріння й активне прилучення до народного мистецтва як джерела натхнення з основними принципами пластичної мови модерну. Такими принципами виступали декоративність форм, витонченість силуетів, особлива роль графічної лінії, її пластичність і динамізм.

Втім досить спокійний рух ліній у вітражних творах його попередників (М. Сосенко, Ю. Буцманюк) змінюється у П. Холодного більш енергійним, динамічним. Площини кольорового скла у нього окреслені надзвичайно гострими лініями свинцевої спайки. Митець широко використовує кутасті лінії у візерунку барвистого килима, що займає майже третину кожного його вітража і нагадує гуцульський народний ліжник, на який поставлено кожен з трьох постатей. Також гостроти додають скельця трикутної форми, що утворюють своєрідну розетку у верхній частині вітражних композицій. Підкреслюють експресію паралельні лінії, смугастість форм. Митець виходить за межі авангарду і робить крок назустріч експресіонізму [5, с.67].

Художнику вдалось продемонструвати багатогранність свого таланту в роботі з іконами та вітражами Успенської церкви. П. Холодний виконав розпис іконостасу духовної семінарії у Львові, написав фрески та ікони в церквах сіл Раделичі, Холоїв, Боршевичі, Зубець, вітражі в Мразинці. [10, с.351]. Розписи, виконані П. Холодним у Львівській духовній семінарії, були глибоко проаналізовані ректором семінарії Йосипом Слішим.

Зі спогадів М. Драгана ми дізнаємося, що: «... Вершка своєї мистецької творчості він (П. І. Холодний) досягнув у релігійнім мистецтві. Тут виявилася творчість у найбільш завершених формах, тому слушно порівнюють його з італійським Фра Анджелико» [3].

Надзвичайно важливим внеском в розбудову українського мистецького життя стало заснування Гуртка діячів українського мистецтва (ГДУМ) за ініціативою Петра Холодного. Гурток був заснований 28 грудня 1921 року, а Петро Холодний очолював його протягом декількох років. З перших днів створення ГДУМу починається інтенсивна праця над організацією мистецьких виставок різного масштабу. Як зазначалось, 1922 року Петро Холодний переїхав до Львова, щоб цілком присвятити себе активній розбудові українського художнього мистецтва. Про успішну діяльність угруповання ГДУМ свідчить те, що у 1923 році членами організації налічувалося близько 40 осіб – гуманітаріїв, художників, освітян. Очолював об'єднання Петро Холодний, а його заступником багато років поспіль обирали Миколу Голубця. Найбільш продуктивним результатом діяльності організації було проведення чотирьох масштабних виставок образотворчого мистецтва у 1922, 1923, 1924 та 1926 роках. Ці виставки схвально і позитивно оцінила мистецька критика, преса та українська громадськість. Так, в газеті «Діло» (1924, 7 листопада) М. Голубець відзначив наполегливу роботу П. Холодного як голови ГДУМу та високо оцінив експоновані ним твори.

Після проведення в червні 1922 року першої виставки ГДУМу М.Голубець згадував цю подію так: «Гвоздями малярської частини виставки були картини Новаківського, який домінував своєю стихійною колористикою та картини й композиції Холодного, який, на противагу Новаківському, приваблював глядачів інтимністю, своїм сковородинівським самоопануванням і зразковою погодою Духа» [1]. У кожній з виставок ГДУМу позитивно відзначилась творчість Петра Холодного. Після останньої виставки, яка відбулась у 1926 році, діяльність товариства поступово занепадала.

Окрім ГДУМу П. Холодний також входив до українського мистецького гуртка «Спокій», що діяв у Варшаві, це давало можливість розширити власні творчі горизонти й презентувати українську самобутність в мистецтві за межами держави.

Твори львівського періоду критики вважають розквітом творчості художника. Саме вони допомогли Петру Холодному завоювати світову прихильність. Культуротворча діяльність П. Холодного також мала відчутний позитивний вплив на загальний стан освітньо-культурного середовища. Так за спогадами Святослава Гординського приїзд Петра Холодного до Галичини значно оживив мистецьке життя: «...у Львові в один час зішлись три, може, найвидатніші митці тодішньої України – Труш, Новаківський та Холодний, кожен з власними ідеалами мистецтва» [2].

Про мистецький внесок П. І. Холодного в українську культуру в цілому так і в культуру Галичини зокрема дізнаємось і з газети «Діло». Для Галичини Петро Холодний за своє восьмилітнє перебування зробив дуже багато. Ціла низка знаменитих історичних картин, велике число портретів, багато ілюстрацій і обкладинок, дуже широка діяльність в релігійнім малярстві, як поліхромії стін, так іконостасів, образів і вітражів – усе те створив він на Галицькій Землі. Львівський період був найбагатшим у творчій діяльності митця. Живописними полотнами, створеними в той час, він зажив світового визнання і зміг презентувати український живопис за межами країни. У Львові Холодний значно розширив створювану ним портретну галерею своїх сучасників – письменників, мистців, громадсько-політичних, військових та церковних діячів України.

Окрім того, як вчений-хімік за освітою, П. Холодний здійснював пошуки технічних засобів та стійкості малярських фарб для удосконалення техніки та якості своїх робіт.

Характеристику творів П. Холодного неодноразово давав дослідник українського мистецтва Михайло Драган: «Картини П. Холодного на галицькім і всеукраїнськім ґрунті змальовують небуденні події, які на будуче будуть мати великий вплив на мистецьку культуру української землі» [3]. «Краєвидні етюди П. Холодного овіяні чаром специфічно-українського, сонячного колориту, якого зразки бачили ми в етюдах В. Кричевського. Портрети Холодного, мальовані імпресіоністичною технікою, але залежно від підходу мистця до моделі... Графіка, як декоративна, так і ілюстраційна мала характеристичну для Холодного стилізацію, що з особливою силою виступала в іконо- й стінописі» [6, с. 647].

Петро Холодний також ілюстрував видання, призначені для шкільної молоді, а відтак відзначився і як талановитий ілюстратор. Зокрема, він ілюстрував такі видання для шкільної молоді як: букварі «Учітеся» С.Козицького та І. Шуминського (м. Львів, 1924), М. Чайковського «За силу сонця» (м. Львів, 1925). Оформив обкладинку підручника М. Чайковського «Алгебра» (1 кн. – Прага, 1925; 2 кн. – Прага, 1926). Також співпрацював із місцевими культурно-освітніми установами і організаціями, зокрема з Науковим товариством імені Тараса Шевченка, Національним музеєм, школами та ін. Репродукції творів Холодного друкували різні видання: ілюстрований громадсько-політичний, економічний та літературний тижневик «Визволення», ілюстрований історико-культурний журнал-місячник «Стара Україна. Часопис історії і культури». Він брав участь у підготовці літературно-художнього й науково-публіцистичного видання «Золоті ворота. Альманах січових стрільців», а також був автором художнього оформлення обкладинки літературно-політичного і громадського календаря-альманаха, що видавався впродовж 1920-их років у Львові Українським товариством допомоги емігрантам з України.

Варто зазначити і те, що в 1923 році П. І. Холодний виконав рисунок конверта, який згодом видали у Львові накладом біля 500 штук [2].

Про вклад П. І. Холодного в мистецьке життя України можемо дізнатись зі спогадів М. Драгана, який писав: «...Холодний – це творець нового, прекрасного, а разом з тим безмежно тихого, спокійного, простого та ясного мистецтва. Створити таке мистецтво в тяжкі часи політичної бурі та економічної скрути міг тільки мрійливий та талановитий лірик – співець почувань і безжурний послідовник мистецтва для мистецтва» [9, с.8 – 9]. Сучасники сходились в одній думці – все, до чого тільки не прикладав руки Холодний, пройняте характеристичною для нього, як для митця, серйозністю. Тому вся його мистецька спадщина, це сума індивідуальних виявів глибокого, творчого духу.

**Висновки...** Як стверджував український художник і громадський діяч Юрій Магалевський: «Петро Холодний з'явився на мистецькому просторі наче лише для того, щоб словом і ділом доказати, що є національне мистецтво, але й що національним було українське мистецтво в минулому й таким мусить бути в майбутньому» [7, с.2]. Зрештою, ким був Петро Холодний для українського мистецтва в цілому, а для його західної частини зокрема, скаже історія та час. Творчість художника може піддаватись критиці чи неоднозначній оцінці, але цілком однозначно та беззаперечною є багатогранність таланту художника. Творчий доробок Петра Холодного є занадто об'ємним для того, аби художник був несправедливо забутий та безслідно викреслений з історії української культури. Характерний своєю самобутньою фактурою творчий стиль та щирий патріотизм Холодного наскрізь прослідковуються в сюжетах і характеризують його як гідного й беззаперечно цікавого представника українського мистецтва на зламі XIX-XX століть.

#### Список використаних джерел і літератури:

1. Голубець М. Сучасне малярство Наддніпрянської України / М. Голубець // Ілюстрований календар товариства «Просвіта» з літературним збірником на переступний рік 1920. – Львів, 1919. – С. 144 – 160

2. Даниленко В. М., Телячий Ю. В. Петро Холодний – освітній діяч, митець, патріот України / В. М. Даниленко, Ю. В. Телячий // Микола Павюк: Україна, життя моє. – К.: Видавництво ім. О. Теліги, 2002. – Т. 3. – С. 972 – 981.
3. Драган М. Мистецька творчість П. Холодного (з нагоди посмертної виставки) / М. Драган // «Діло». – 27-28 березня. – 1931. – С.8-9
4. Жаборюк А. А. Український живопис останньої третини ХІХ – початку ХХ ст. / А. А. Жаборюк. – Київ – Одеса: Либідь, 1990. – 310 с.
5. Історія українського мистецтва: У 5-и т. / НАН України. ІМФЕ ім. М. Т. Рильського; гол. ред. Г. Скрипник, наук. ред. Т. Кара-Васильєва. – К.: ін-т мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України, 2007. - Т. 5: Мистецтво ХХ століття. – 1048 с.
6. Історія українського мистецтва. В 6-ти т.: Мистецтво другої половини ХІХ – ХХ ст. – К.: АН УРСР, 1970. – Т.4. – Кн.2. – 435 с.
7. Магалецький Ю. Перші образи Петра Холодного / Ю.Магалецький // Життя і знання. – 1931. – № 9. – С. 265
8. Откович В. Петро Холодний у Львові / В. Откович // Слово і час. – 1997. – №9. – С. 81-82.
9. Свенціцький І., Драган М. Про П. І. Холодного / І. Свенціцький, М. Драган. – Львів, 1931. – 16 с.
10. Телячий Ю. В. Освітня діяльність П. І. Холодного в м. Кам'янці-Подільському (1919 р.) // Наукові праці Кам'янець-Подільського державного педагогічного університету. – Кам'янець-Подільський: Оіум, 2002. – Т.8 (10). – С. 351-357.
11. Українська культура: Лекції / ред. Д. Антоновича. – К.: Либідь, 1993. – 588 с.
12. Українське мистецтвознавство: матеріали, дослідження, рецензії: зб. наук. праць. Вип. 8 / [голов. ред. Г. Скрипник]; НАНУ, ІМФЕ ім. М. Т. Рильського. – К.: ІМФЕ ім. М. Т. Рильського, 2008. – 228 с.

#### Транслітерований список літератури:

1. Gholubecj M. Suchasne maljarstvo Naddniprojanskoji Ukrajinj, Pjustrovanyj kalendar tovarystva «Prosvita» z literaturnym zbirnykom na perestupnyj rik 1920. Ljviv, 1919, pp. 144 – 160.
2. Danylenko V. M., Teljachyj Ju. V. Petro Kholodnyj – osvitnij dijach, mytecj, patriot Ukrajinj. Mykola Pavjuk: Ukrajinaj, zhyttja moje. Kyiv, Vydavnytstvo im. O. Telighy, 2002. Part. 3, pp. 972 – 981.
3. Draghan M. Mystecjka tvorchistj P. Kholodnogho (z naghody posmertnoji vystavky), «Dilo», 27-28.03.1931, pp.8-9.
4. Zhaborjuk A. A. Ukrajinsjkyj zhyvopys ostannjoji tretyny KhIKh – pochatku KhKh st, Kyiv – Odesa: Lybidj, 1990, 310 p.
5. Istorija ukrajinsjogho mystectva: U 5-y part. NAN Ukrajinj. IMFE im. M. T. Rylsjskogho; ghol. red. Gh. Skrypnyk, nauk. red. T. Kara-Vasylyjeva, Kyiv, 2007, Part 5: Mystectvo KhKh stolittja, 1048 p.
6. Istorija ukrajinsjogho mystectva. V 6-ty part.: Mystectvo drughoji polovyny KhIKh – KhKh st, Kyiv, 1970, Part.4, Kn.2, 435 p.
7. Maghalevsjkyj Ju. Pershi obrazj Petra Kholodnogho. Zhyttja i znannja. 1931, № 9, pp. 265.
8. Otkovyh V. Petro Kholodnyj u Ljvovi. Slovo i chas. 1997, №9, pp. 81-82.
9. Svjencijkyj I., Draghan M. Pro P. I. Kholodnogho. Ljviv, 1931. 16 p.
10. Teljachyj Ju. V. Osvitnja dijalnistj P. I. Kholodnogho v m. Kamjanci-Podiljsjkomu (1919 r.). Naukovi pracj Kamjanecj-Podiljsjogho derzhavnogho pedaghoghichnogho universytetu. Kamjanecj-Podiljsjkyj: Oijum, 2002. Part.8 (10). pp. 351-357.
11. Ukrajinsjka kuljtura: Lekciji za red. D. Antonovycha. Kyiv, Lybidj, 1993. 588 p.
12. Ukrajinsjke mystectvoznastvo: materialy, doslidzhennja, recenziji: zb. nauk. pracj. Vyp. 8 [gholov. red. Gh. Skrypnyk]; NANU, IMFE im. M. T. Rylsjskogho. Kyiv, 2008. 228 p.

#### Аннотация

#### **Вклад Петра Ивановича Холодного (1876–1930 гг.) в развитие Украинской художественной жизни на рубеже ХІХ - ХХ веков**

**Хитрич А.В.**

*В статье раскрываются мировоззренческие особенности и художественные тенденции конца ХІХ – начала ХХ веков и определяется художественная деятельность Петра Ивановича Холодного. Также определяются основные тенденции и стилистические особенности живописи в указанный временной период. Выяснено, что сложные общественно-политические условия, которые характеризуют начало ХХ в., негативно отразились на творческой деятельности художника. В обозначенное время в Украине не существовало национальной культурной политики поэтому культуротворческая деятельность была возложена на интеллигенцию.*

Анализируется участие Петра Холодного в становлении национальной творческой сферы. Определен его весомый вклад в развитие и популяризацию украинской живописи. Также определяется участие художника в развитии национального образования, анализируется его творчество как художника и педагога. Выяснено, что деятельность Петра Холодного была чрезвычайно многогранной и не ограничивалась только сферой искусства.

**Ключевые слова:** Петр Холодный, творческое наследие, художественная педагогика, культуротворчество, интеллигенция.

**Summary**

**Petro Kholodnyi's Contribution to the Development of Ukrainian Artistic Life  
(End of the XIX – Beginning of the XX Centuries)**

**Khytrych A.V.**

The world outlook and artistic trends of the late XIX - early XX centuries have been revealed in the article and the activity of Petro Ivanovych Kholodnyi has been shown. Also the key trends and stylistic features of painting in the specified period of time have been identified. It is found that the complicated social and political conditions, which characterize the beginning of the XX century, negatively influenced the creative activity of the artist. At this time there was no national cultural policy in Ukraine that is why cultural-creative activity was the responsibility of intelligentsia.

Petro Kholodnyi's participation in the formation of the national artistic environment has been analyzed. His considerable contribution to the development and popularization of Ukrainian painting has been defined. Also the artist's participation in the development of national education has been cleared out, his creative achievements as of the artist and educator have been analyzed. It is ascertained that the activity of Petro Kholodnyi has been highly diverse and not limited only by the sphere of arts.

**Key words:** Petro Kholodnyi, artistic heritage, artistic pedagogy, cultural creativity, intelligentsia.

Дата надходження статті: 15.10.2015р

УДК 070:7.011(477) «1919/1920»(091)(045)

**Шерстинюк Л.Л.,**

заслужений художник України  
(м.Хмельницький)

**Журнал «Мистецтво» (1919–1920 рр.) як джерело вивчення культуротворчого процесу  
революційної доби**

У статті охарактеризовано журнал «Мистецтво» - орган Всеукраїнському, який виходив у м. Києві у 1919–1920 рр. Визначено передумови започаткування видання, зазначено провідну тематику. Проаналізовано його зміст, контингент дописувачів, охарактеризовано найбільш актуальні матеріали. Встановлено, що журнал друкувався у м. Києві силами молодшого покоління літераторів, художників одночасно з «Музагетом», але він був більш об'ємний за змістом матеріалів. У ньому, крім «чистого» мистецтва, порушувалися культурно-публіцистичні теми, що висвітлювалися з позицій більшовизму. У 1919 р. вийшло 6 номерів журналу, а 1920 р. – лише 1 число (редактори: Г. Михайличенко, М. Семенко (відповідальний секретар)). У часопису друкувалися матеріали В. Алешка, В. Еллана (Блакитного), Д. Загула, В. Коряка, І. Кулика, К. Поліщука, Я. Савченка, М. Семенка, О. Слісаренка, М. Терещенка, П. Тичини, В. Чумака, В. Ярошенка та ін. В анотації видання зазначалося, що «Мистецтво» – «багато ілюстрована часопись виходить в розмірі трьох друкованих аркушів і містить в собі такі відділи: I. Красне письменство (поезія і проза). II. Теорія пролетарської творчості. III. Літопись Літератури. IV. Відділ дискусій та листування. V. Хроніка: 1). Письменство; 2). Праця мистців слова; 3). Мистецтво. VI. Бібліографія». Ілюстраторами видання виступали М. Жук, Г. Нарбут, А. Петрицький.

**Ключові слова:** мистецтво, українська культура, революція, творчість.

**Постановка проблеми в загальному вигляді...** В умовах розбудови національно-культурного життя в Україні в сучасних умовах актуальним є питання залучення історичного досвіду. Саме такими й характеризуються роки Української революції (1917–1921), котрі визначаються як період національно-культурного відродження, що проявилось в різних сферах